

## Қысқаша әдіснамалық түсініктемелер

Орман қорына орман көмкерген, орман көмкермеген орман алқаптары (ағашы кесілген жерлер, алаңқайлар және т.б.), арнайы мақсаттағы плантациялар, орман питомниктері, жинақталмаған орман екпелері, орман көмкермеген жерлер және т. б. Орман көмкерген жерлер – табиғи және қолдан өсірілген орман екпелері (орман екпелері), сондай-ақ бұталар алып жатқан жерлер жатады. Алқағаштар мен бұталардың орман көмкерген жерлерге тиістілігінің негізгі белгісі толымдылық (ағаштардың орналасқан кеңістігін пайдалану үлесін сипаттайтын сүректің орналасу тығыздығының дәрежесі) болып табылады, ол жас ағаштар мен бұталар арасында 0,4 және одан жоғары, ал жасы үлкен екпелерде 0,3 және одан жоғары болуы тиіс.

Ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың жерлеріне мемлекеттік табиғи қорықтардың, мемлекеттік ұлттық табиғи парктардың, мемлекеттік табиғи резерваттардың, мемлекеттік өңірлік табиғи парктардың, мемлекеттік зоологиялық және дендрологиялық парктардың, мемлекеттік ботаникалық бақтардың, сондай-ақ мемлекеттік табиғат ескерткіштерінің жерлері жатады.

Жел эрозиясы – жел мен жауын-шашынның, күн сәулесінің әсерінен топырақ жамылғысының немесе тау жыныстарының жойылуы, шығарылуы және үрленуі.

Су эрозиясы – тау жыныстары мен топырақты ағынды сумен шаю немесе шайылу.

Сумен жабдықтау саласы жеткізетін су және халықтың орталықтандырылған сумен жабдықтауға қол жеткізуі сумен жабдықтау кәсіпорындары тұтынушыларға жеткізетін судың жалпы көлемін – оны тасымалдау кезіндегі судың ысырабын ескере отырып, сондай-ақ сумен жабдықтау кәсіпорындары ел халқының жалпы санынан жеткізетін суға қол жеткізе алатын халықтың үлесін айқындайды.

Су ресурстарын пайдалану индексі – тұрғындардың қолда бар жаңартылатын ресурстарына пайыздық қатынаста тұрғындардың су алу (жылдық өзен ағыны) ретінде айқындалады.

Қоршаған ортаны қорғауға арналған шығындардың жалпы көлемі шығындардың мынадай түрлерін жинақтаумен жүзеге асырылады: кәсіпорындар мен ұйымдар қоршаған ортаны қорғау және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану жөніндегі іс-шараларды жүзеге асыруға бағытталған негізгі капиталға инвестициялар; кәсіпорындар мен ұйымдардың қоршаған ортаны қорғауға және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалануға байланысты ағымдағы шығындары.

Жаңартылатын көздерден жеткізілетін энергияның үлесі жаңартылатын көздерден алынатын жыл сайынғы жеткізілетін энергияның мөлшерін – тұтастай және энергия көздері бойынша бөле отырып – және күнтізбелік жыл ішінде жеткізілетін елдегі бастапқы энергияның жалпы санындағы жаңартылатын энергия көздерінің үлесін айқындайды.

Атмосфераға ластаушы заттардың шығарылуы – шығарындылардың стационарлық көздерінен атмосфералық ауаға ластаушы (халықтың денсаулығына немесе қызметіне, қоршаған ортаға қолайсыз әсер ететін) заттардың түсуі.

Ластағыш заттарды ұстау және қадеге жарату – ұсталғандардың саны өндіріске қайтарылған, тауар өнімін алу үшін пайдаланылған немесе басқа жаққа өткізілген ластаушы заттарды тасымалдауға жол берілмейді.

Қалдықтарды қайта өңдеу – қалдықтардан олардың мақсатына қарамастан өнімді, материалдарды немесе заттарды одан әрі өндіруде

(дайындауда) пайдалану үшін жарамды пайдалы компоненттерді, шикізатты және (немесе) өзге де материалдарды алуға бағытталған механикалық, физикалық, химиялық және (немесе) биологиялық процестер.

Коммуналдық қалдықтар деп мынадай тұтыну қалдықтары түсініледі: аралас қалдықтар және үй шаруашылықтарының бөлек жиналған қалдықтары, соның ішінде қағаз бен картон, шыны, металдар, пластмассалар, органикалық қалдықтар, ағаш, тоқыма, орамалар, пайдаланылған электр және электрондық жабдықтар, батареялар мен аккумуляторлар; аралас қалдықтар және басқа көздерден бөлек жиналған қалдықтар, егер мұндай қалдықтар өзінің сипаты мен құрамы бойынша үй шаруашылықтарының қалдықтарына ұқсас болса.

## Сізге толығырақ ақпарат қажет пе?

Республиканың әлеуметтік-экономикалық дамуының барлық негізгі индикаторларын Қазақстан Республикасының Стратегиялық жоспарлау және реформалар жөніндегі агенттігі Ұлттық статистика бюросының [www.stat.gov.kz](http://www.stat.gov.kz). Интернет-ресурсынан таба аласыз.

«Қазақстан Республикасында қоршаған ортаны қорғау» статистикалық жинағы жыл сайынғы негізде қараша айында шығарылады және «Ресми статистика»/«Жарияланымдар»/«Статистикалық жинақтар» айдарында орналастырылады. Сондай-ақ, «Қазақстан Республикасындағы қоршаған ортаны қорғауға жұмсалған шығындар туралы», «Қазақстан Республикасындағы сумен жабдықтау және су бұру жүйелері құрылыстарының жұмысы туралы», «Қазақстан Республикасындағы атмосфералық ауаны қорғаудың жай-күйі туралы», «Қазақстан Республикасындағы коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу туралы» және т.б. жыл сайынғы статистикалық бюллетеньдер «Ресми статистика»/«Салалар бойынша»/«Қоршаған орта статистикасы» айдарында орналастырылады.

## Сіздің басқа да сұрақтарыңыз бар ма?

Өндіріс және қоршаған орта статистикасы департаментіне хабарласыңыз:

**Әсел Сауқымбекқызы Шауенова**  
Департамент директоры  
Тел. +7 7172 749056  
E-mail: [a.shauenova@aspire.gov.kz](mailto:a.shauenova@aspire.gov.kz)

## Біздің мекенжайымыз:

010000, Қазақстан Республикасы  
Нұр-Сұлтан қаласы, Мәңгілік ел, 8  
Министрліктер Үйі, 4 кіреберіс  
Ақпараттық қызмет +7 749010, 749011  
Факс: +7 7172 749546  
E-mail: [e.stat@aspire.gov.kz](mailto:e.stat@aspire.gov.kz)  
Интернет-ресурсы: <http://www.stat.gov.kz>

Таралымы: 300 дана



Қазақстан Республикасы  
Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі  
Ұлттық статистика бюросы

[www.stat.gov.kz](http://www.stat.gov.kz)

## Қазақстандағы қоршаған орта статистикасы



## Сіз білесіз бе...

- Жер көлемі бойынша Қазақстан әлемдегі ең ірі мемлекеттердің ондығына кіреді, ал жан басына шаққандағы жермен қамтамасыз етілу деңгейі бойынша әлемде Австралия мен Канадadan кейін үшінші орын алады
- Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігінің деректері бойынша Қазақстанда 4,5-5 млн. тонна қатты тұрмыстық қалдықтар (бұдан әрі – ҚТҚ) түзіледі. ҚТҚ Нұр-сұлтан, Шымкент және Жаңаөзен қалаларындағы зауыттарда, сондай-ақ, негізінен шағын және орта бизнес кәсіпорындарында сұрыпталады және қайта өңделеді

Қазақстан Республикасында қоршаған ортаны қорғау саласындағы мемлекеттік статистика орталықсыздандырылған: ресми статистикалық деректер, сондай-ақ әкімшілік дереккөздер деректері негізінде қалыптастырылады (Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрлігі, Қазақстан Республикасы Энергетика министрлігі, Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігі және басқа да мемлекеттік органдар).

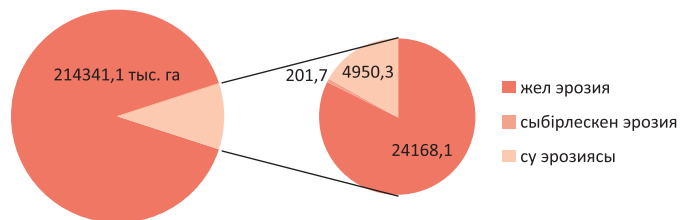
### Орман ресурстары

	2010	2020
Жалпы орман алаңы, млн. га	28,9	30,1
Орманмен қамтылған жерлер	4,5%	4,9%
ЕҚТА үлесі (қорғалатын аудандардағы аудандардағы ормандар)	8,4%	9,6%



Қазақстан шағын орманды мемлекеттерге жатады. Мемлекеттік орман қорының жалпы алаңы республика аумағының 11%-ын алып жатыр. Орманмен қамтылған аумақтардың ауданы 2020 жылы сексеуіл екпелерін ескере отырып, олардың үлесіне орман жабылған алқаптың жартысына жуығы тиесілі болатын 4,9%-ды құрайды. Орман өсімдіктерінің түрлері табиғи аймақтардың әртүрлілігімен анықталады. Шөлді аймақта сексеуіл ормандары өседі. Таулы ормандардың негізгі бөлігі Алтай, Жоңғар және Іле Алатауының қара қылқанды екпелерімен көмкерілген. Дала және орманды дала аймақтарының жазық бөлігінде қайың-көктерек шоқ ормандар, қарағайлы ормандар, Ертіс өңірінің жалды ормандары өседі. Ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың жалпы ауданы 26251,6 мың га немесе республиканың жалпы ауданының 9,6%.

### Жер ресурстары



■ ауыл шаруашылығы алқаптарының жалпы ауданы

Жерлердің сапалық сипаттамасының деректері бойынша Қазақстан Республикасында 90 млн. гектардан астам эрозияға ұшыраған және эрозиялық қауіпті жерлер, оның ішінде іс жүзінде эрозияға ұшырағандар – 29,3 млн. га.



### Су ресурстары

Халықты орталықтандырылған сумен қамтамасыз етілуі	қалаларда	ауылдарда
2020 ⇨	97,5%	69,5%
2016 ⇨	88%	52,3%



	2011	2020
Су алынды, млн. текше метр	21 948	24 584
Пайдаланылған су, млн. текше метр	19 232	20 307
Халықтың жан басына шаққандағы суды жалпы тұтыну, млн. текше метр	1 158	1 080

### Қазақстан Республикасында халықтың сумен жабдықтау және су бұру қызметтерімен қамтамасыз етілуі

	жалпы санға пайызбен				
	2016	2017	2018	2019	2020
Халықтың сумен жабдықтау қызметтеріне қолжеткізуі					
қалаларда	88,0	90	94,5	97,2	97,5
ауылдарда (АЕМ)	52,3	55	59,9	64,3	69,5
Халықты орталықтандырылған сумен қамтамасыз ету					
қалаларда	88,0	90	94,5	97,0	97,5
ауылдарда (АЕМ)	52,3	55	58,6	62,0	63,2
Халықты ағынды суларды тазартумен қамту, оның ішінде					
қалаларда	...	...	38,6	39,6	39,6
ауылдарда (АЕМ)	...	...	8,6	8,8	7,3

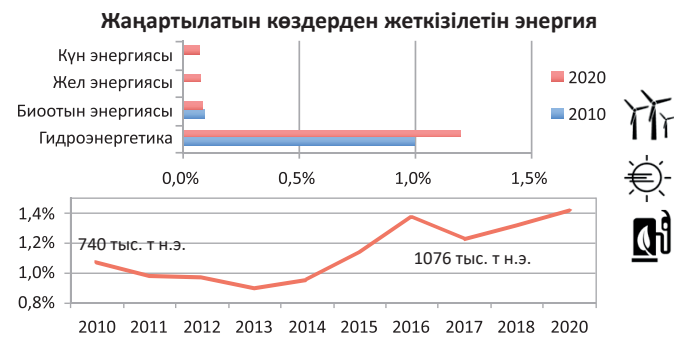
\* Қазақстан Республикасы Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің деректері бойынша.

### Қоршаған ортаны қорғауға жұмсалған шығындар көлемі

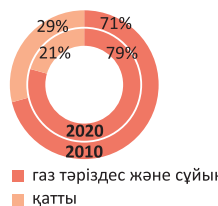
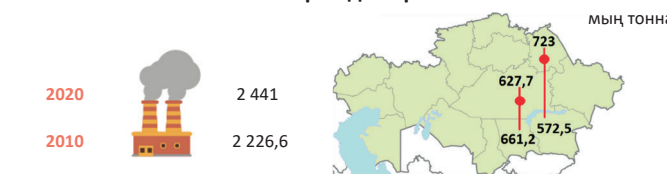
	2020	2010
млрд. теңге	384	140,9

2020 жылы кәсіпорындар мен ұйымдардың қоршаған ортаны қорғау шығындары 384 млрд. теңгені құрады, оның ішінде негізгі капиталға инвестициялар үлесі 45,2%, ағымдағы шығындар – 54,8%. Қоршаған ортаны қорғауға бағытталған негізгі капиталға салынған инвестициялар көлемі көбінесе жаңартылатын энергия көздеріне салынған инвестициялар есебінен (66%) қамтамасыз етіледі. Қоршаған ортаны қорғауға жұмсалған жалпы шығындар көлемі бойынша Ақмола (63,9 млрд. теңге), Атырау (43,9 млрд. теңге) және Павлодар (40,5 млрд. теңге) облыстары алдыңғы қатарда тұр. 2020 жылы қоршаған ортаны қорғауға жұмсалған ағымдағы шығындардың көлемі 210,4 млрд. теңгені құрады.

Атмосфералық ауаны қорғауға және климаттың өзгеру проблемасына ағымдағы шығындардың жалпы көлемінен 35%, қалдықтармен жұмыс жасауға – 30%, ақаба суларды тазартуға – 26% келеді. Шығындар түрлері бойынша қоршаған ортаны қорғауға арналған ағымдағы шығындар келесі түрде бөлінді: материалдық шығындар – 77,5 млрд теңге немесе 37%, еңбекақы төлеу және әлеуметтік мұқтаждықтарға аударылған аударымдарға жұмсалған шығындар – 35,8 млрд теңге (17%), табиғатты қорғау қызметтерін көрсеткені үшін басқа кәсіпорындарға (ұйымдарға) төленгені – 85,5 млрд теңге (41%) төленді.



### Тұрақты көздерден атмосфералық ауаға ластаушы заттардың шығарындылары



Стационарлық көздерден ластаушы заттар шығарындыларының ең көп көлемі Павлодар және Қарағанды облыстарының аумағында байқалды.

Лаस्ताушы заттар ұсталды және залалсыздандырылды

	2010	2020
Атмосфераға лаस्ताушы заттардың шығарындылары жан басына шаққанда лаस्ताушы заттар енгізілді және залалсыздандырылды, кг/адам жылына	25 858,5	33 004,8
жылына залалсыздандырылды, кг/адам жылына	136,4	130,1

### Қалдықтардың пайда болу қарқындылығы

	2010	2020
Қауіпті қалдықтар түзілді	303 116,6	137 827,9
Өңделді қатты тұрмыстық қалдықтар	71,1	868,9
Жиналған коммуналдық қалдықтар	3 784,7	3 708,5
Халықтың жан басына шаққанда жиналған коммуналдық қалдықтар, жылына кг/адам	232,0	197,7